Sara Lidman: Anförande för Folkkampanjen mot kärnkraft

Talare	Datum	Plats
Sara Lidman Författare	22 maj 1986	Umeå

Omständigheter
Anfo□rande pa□ torget i Umea□ vid mo□tet anordnat av Folkkampanjen mot ka□rnkraft.

Manuskript från Sara Lidman-arkivet i Umeå, renskrivet och ändrat i enlighet med författarens eget korrektur av Svenska tals redaktör.

Kamrater,
vissa dagar när man känner sig sjunka kan en diktrad komma för en som ett gyllene halmstrå.
Man kan minnas den gamle mystikern Arndt som sa: Alla människor böra inbördes hålla sig för en enda människa
eller man kan höra den gubben Bellman gnola Fjäriln vingad syns …
och det blir som om en kärlek ginge genom världen –
en strimma. Men dock.
Den där morgonen när Tjernobylkatastrofen meddelades
hittade jag en klagan hos Shakespeare formulerad med sådan energi att den ändå gav hopp. Det är ju så med de verkliga profeterna: de ger levnads-mod när de är som argast.
Hör här Shakespeares förkastelsedom över jord och värld – Hamlet säger:
"På sistone har jag förlorat all min munterhet och alla vanliga glädjeämnen. Och så eländigt står det till med mig att denna präktiga byggnad – jorden – tyckes mig vara en ofruktbar bergsudde, denna härliga tronhimmel *luften* – detta svävande mäktiga firmament, detta majestätiska tak inlagt med gyllene eldar o, det ter sig för mig som en otäck förpestad samling av dunster"
det här skrev Shakespeare fyra sekler före den första atomsprängningen, vad sägs?
Och han fortsätter genom Hamlets mun:
"Vilket mästerstycke är icke människan! Hur ädel i förnuft! Hur uppfinningsrik! I Gestalt och rörelse hur beundransvärd! I handling som en ängel! I tanke en gudars like! Världens prydnad – det grannaste av alla djur! Och ändå: vad är all denna stoftets kvintessens? Mannen gör mig inte glad – och inte

kvinnan heller ..."
Så låter den stora besvikelsen innan den blivit helt stum.
Och dom som gjorde mest för att hejda kärnkraftens vansinne – de ringer och anklagar oss som gjorde ingenting: fattar: fattar du nu när bevisen hopar sig i minsta gräs och syra ... fattar du nu!
och man skäms för att man fattade bara "i princip då där" – men inte med huden, inte med magen
Det är i förlorandets stund som värdet står fram hos allt det vi tagit för givet: gruset i sandlådan, mjölkpaketet, persiljan, nässlorna
vi ska aldrig kalla någon ört för o-gräs mer, bara den är sig själv, obesmittad
aldrig klaga över grannens katt i sandlådan om bara sanden inte har cesium i sig
Det är i förlorandets stund som värdet genomstinger oss
som om tillvarons mirakel kunde rymmas i en mjölkdroppe, i ett grus-korn
"Alla människor böra inbördes hålla sig för en enda människa" –
nej men Arndt, det är för mycket begärt!
och ändå: vissa dagar hör mänskligheten ihop som en enda organism – vare sig vi gillar det eller inte. När det blåser från Tjernobyl och från Teckomatorp, från Roaroro-atollen i Söderhavet, från Windscale i England – och från Rönnskär i vårt fromma Västerbotten
då kan vi inte säga upp släktskapen med någon enda levande varelse – inte ens med dem som förgiftar luft-havet. Det finns bara ett lufthav. Nämligen.
Luften respekterar inga territorialgränser.
Som vanliga enskilda celler i mänskligheten stora kropp
är vi dels utsatta – och dels med-an-svariga
och vi måste göra motstånd mot de dödliga hoten.
Först och främst måste vi stänga Barsebäck. Genast. Och att vi ber Danmark – detta yndiga land – om ursäkt för den skandalen att vi någonsin planterat en sådan svulst intill vår grannes kind.
Sedan måste vi avveckla alla de andra kärnkraftverken i tur och ordning.
Vi måste också uppdraga åt regeringen att i alla internationella fora verka för bannlysning av atomkraften. Dess bruk måste upphöra – civilt och militärt – om inte hela jorden ska bli en ofruktbar bergs-udde.
Samtidigt måste vi finna lösningen på av-fallets slut-förvaring
fastän när man tänker på det – all världens atomsopor – då vill man bara tjuta.
Hur ska vi hinna? Var i kosmos svarta hål ska vi gömma dem? Vars någerst?
Grannar, syskon, arbetskamrater – alla måste vi tala med varandra och tänka ut sätt och råd: vad vi ska göra med atomsoporna ... För vi måste oskadliggöra dem, vi måste

Den tiden är förbi när vi kan överlåta allt ansvar på statliga och ekonomiska myndigheter. Nu måste vi genomdriva att jord-värme, vindkraft och sol-energi tillvaratas. Nu måste vi vakna ur det sanslösa förakt för skogen som visas bl.a. genom pappersslöseriet i vårt samhälle.

Många medborgare får ett par kilo papper om dagen genom brevlådan. På alla verk och industrier försiggår ett blankettraseri som om vi hade i uppdrag att framkalla en syndaflod.

Sveriges förbrukning av papper är så hänsynslös att om alla länder skulle använda lika mycket som vi per person så skulle det inom tio år inte finnas en trädpinne kvar på jordens yta. En fruktbar bergsudde … den kan göras [infertil] på många sätt.

Vi våndas över kalhyggena. I decennier har byarnas folk varnat för översvämningar

Men kal-hygges-bruket fortsätter av bolag och domänverk lika – med dessa argument: vi har inte råd [att] anställa folk och avverka mer försiktigt. De stora processorerna blir billigare. Och de rakar rent – maskinerna bestämmer. Och vi måste se skogen som vilken kemisk fabrik som helst.

För övrigt måste skogsindustrins produkter betala oljenotan, rakt över.

Allteftersom mer olja importeras måste mer skogsråvara tagas ut ur Sverige.

Vår invändning: varför inte ransonera oljan så kan vi hushålla med skogen …

Härmed några förslag till olje-sparande – var och en av er har säkert ytterligare idéer

Först och främst järnvägen! Håll den vid liv och protestera mot nedläggningar.

Det är billigt att åka tåg och frakta med tåg istället för att lägga så mycket person- och godstransporter på landsvägarna. Och mycket säkrare är tåget – på alla sätt –

bara dom inte sprutar Karmex 80 längs ban-vallarna. Dom ska röjas gift-fritt. De projekterade Scanlinken. En skamlänk är den idén!

Vidare: spara bensin i städerna genom att bygga ut kollektivtrafiken samt genom att använda motor-gas som är renare och billigare.

Fritidsbåtar kan framföras med åror och muskelkraft – istället för med utombordsmotor! Sådan båtfärd på våra sjöar och inom-skärs – skulle genom sin tysthet göra det möjligt för den roende att höra vattnets finare ljud – samt skulle all slags sjöfågel glädja sig

En ännu större besparing på sjöfartens område kunde göras med de stora handelsfartygen som går på olja. Varför inte driva dem med luftens hjälp och – segel? En stor ångare kunde ha hundratals små segel – det skulle åter bli en konst och ett nöje och en ära att fara över oceanerna med vindens skjuts

och gradvis skulle världshavet tillfriskna.
Vi kan räkna med skeppsredarnas invändningar att segel tar längre tid än olja, segel kostar arbetslöner och bolagen har inte tid. Eftersom tid är pengar i handelns värld är det billigare att köra med olja fastän vinden är gratis.
Världens sjömän skulle kunna fråga: vad ska bolagen göra med den tid som dom spar in? Ska de låta oss arbetslösa ha den, förtäras av dess tomhet ...
Om världshavet kunde tala kanske det mullrade och sa
att tiden snart är ute – absolut sett.
Oceanerna orkar inte ta emot mer tjockolja och avfall.
Alla de växter och sjöfrukter som lever i världshavet och som renar det – de får nu för mycket smuts att ta hand om. De hinner inte oskadliggöra civilisationens gifter. Fisken blir sjuk. Algerna dör. Och det är världshavets alger som tillverkar det mesta syret, detta syre som allt levande måste ha för att kunna andas. Om världshavets alger dör
samtidigt som jordens skogar huggs bort – eller dräps av surt regn – hur ska vi då kunna andas?
Kamrater – vi måste ta itu med rovdriften på alla områden. Som människor måste vi skicka oss inte bara som inkräktare i stoftet – utan som dess hovsamma gäster.
En skog är inte en kemisk fabrik vilken som helst
ett hav är inte bara en råvarukälla
Skog och hav är oerhörda under – och mitt i sin väldighet ömtåliga – en mansålder förslår inte till att fatta dess mysterier.
Men för att hålla modet uppe – låt oss hålla ihop och hämta kraft ur naturens underverk – från blåklockan till morgonrodnadens vingar
från valen utanför Grönland till musslan i Amazonas
från cedern i Eldslandet till koltrasten i Ersboda
och så vaktar vi s'att inga demoner kommer åt att spruta Round-up
på löv och lav i sommar! Lev hörni! Jag säger bara det: lev!

Källa
Hämtat från Sara Lidman-arkivet på Umeå universitetsbibliotek (2024-04-26)

Taggar
Agitation, Fredsrörelsen

URI